

CUPRINS

CAPITOLUL I

CONSIDERENTE GENERALE PRIVIND PROCEDURA PENALĂ	5
1. Noțiunea de procedură penală	5
2. Definiția procesului penal.....	6
3. Fazele procesului penal	6
3.1. Urmărirea penală.....	6
3.2. Camera preliminară.....	7
3.3. Judecata.....	7
3.4. Punerea în executare a hotărârilor judecătorești penale – faza finală a procesului penal	8
3.5. Modalități atipice ale desfășurării procesului penal.....	8
4. Noțiunea, obiectul și izvoarele dreptului procesual penal	9
5. Noțiunea și clasificarea faptelor juridice procesual penale	12
6. Noțiunea și elementele raportului juridic procesual penal	13
7. Interpretarea normelor juridice procesual penale	14

CAPITOLUL II

PRINCIPIILE ȘI LIMITELE APLICĂRII LEGII PROCESUAL PENALE	16
<i>A. Principiile fundamentale ale procesului penal român</i>	16
1. Principiul legalității	16
2. Separarea funcțiilor judiciare	17
3. Prezumția de nevinovăție	19
4. Aflarea adevărului	19
5. Ne bis in idem.....	20
6. Oficialitatea procesului penal	22
7. Caracterul echitabil și termenul rezonabil al procesului penal	23
8. Dreptul la libertate și siguranță.....	24
9. Dreptul la apărare	26
10. Respectarea demnității umane	27
11. Respectarea vieții private	29
12. Folosirea limbii materne și respectarea dreptului la interpretare și traducere	29
13. Egalitatea persoanelor în procesul penal	30
<i>B. Limitele aplicării legii procesual penale</i>	30
1. Aplicarea legii procesual penale în spațiu	30
2. Aplicarea legii procesual penale în timp	31

CAPITOLUL III	
PARTICIPANȚII ÎN PROCESUL PENAL	33
<i>A. Organele judiciare</i>	33
1. Organele de urmărire penală.....	34
1.1. Organizarea și statutul organelor de cercetare penală.....	34
1.2. Organele de cercetare penală speciale.....	35
1.3. Ministerul Public.....	36
1.3.1. Principiile specifice Ministerului Public	36
1.3.2. Atribuțiile Ministerului Public	40
1.3.3. Organizarea Ministerului Public	41
1.3.4. Procurorul.....	41
2. Instanțele judecătorești	41
2.1. Judecătorul	43
2.2. Judecătorul de drepturi și libertăți.....	44
2.3. Judecătorul de cameră preliminară	45
2.4. Compunerea completelor de judecată	46
3. Consiliul Superior al Magistraturii	49
<i>B. Subiecții procesuali principali și părțile în procesul penal</i>	49
1. Subiecții procesuali principali	49
1.1. Suspectul	50
1.2. Persoana vătămată.....	51
2. Părțile în procesul penal	54
2.1. Inculpatul	54
2.2. Partea civilă.....	56
2.3. Partea responsabilă civilmente.....	59
<i>C. Alți subiecți procesuali</i>	62
1. Martorul, expertul, interpretul, martorul-asistent, agentul procedural, organele speciale de constatare și grefierul	62
2. Succesorii, reprezentanții și substituiții procesuali.....	63
3. Avocatul	64
3.1. Cazuri de asistență juridică obligatorie a persoanei vătămate, părții civile și părții responsabile civilmente.....	67
3.2. Drepturile avocatului	67
CAPITOLUL IV	
ACȚIUNEA PENALĂ ȘI ACȚIUNEA CIVILĂ ÎN PROCESUL PENAL	70
<i>Considerații generale cu privire la acțiunile din procesul penal</i>	70
<i>A. Acțiunea penală</i>	70
1. Punerea în mișcare a acțiunii penale.....	71

2. Exercițarea acțiunii penale	72
2.1. Cazurile care împiedică punerea în mișcare sau exercițarea acțiunii penale	73
3. Stingerea acțiunii penale.....	80
3.1. Stingerea acțiunii penale în cursul urmăririi penale.....	80
3.2. Stingerea acțiunii penale în cursul judecării	81
4. Continuarea procesului penal	82
<i>B. Acțiunea civilă.....</i>	<i>83</i>
1. Noțiunea	83
2. Condițiile exercițării acțiunii civile în procesul penal	83
3. Obiectul acțiunii civile	84
3.1. Repararea prejudiciului material produs prin infracțiune în procesul penal	84
3.2. Repararea prejudiciului nepatrimonial produs prin infracțiune în procesul penal.....	86
3.3. Renunțarea la pretențiile civile	86
3.4. Repararea prejudiciului prin acord (tranzacția, medierea, recunoașterea pretențiilor civile).....	87
4. Subiecții acțiunii civile	88
5. Exercițarea acțiunii civile	89
5.1. Exercițarea acțiunii civile de către partea civilă – Dreptul de opțiune	90
5.2. Exercițarea acțiunii civile de către procuror	91
5.3. Exercițarea acțiunii civile la instanța civilă	91
6. Autoritatea de lucru judecat a penalului în civil respectiv a civilului în penal.....	92
7. Soluționarea acțiunii civile	93
7.1. Soluția de admitere a acțiunii civile în tot sau în parte	93
7.2. Soluția de respingere a acțiunii civile	93
7.3. Lăsarea nesoluționată a acțiunii civile	94

CAPITOLUL V

COMPETENȚA ORGANELOR JUDICIARE PENALE	95
1. Noțiunea și felurile competenței.....	95
1.1. Formele fundamentale ale competenței în procesul penal	95
1.2. Formele subsidiare ale competenței în procesul penal.....	97
2. Competența organelor de urmărire penală.....	98
2.1. Competența organelor de cercetare penală ale poliției judiciare	98
2.2. Competența organelor de cercetare penală speciale	99
3. Competența procurorului.....	99
4. Competența funcțională, după materie, după calitatea persoanei și competența specială a instanțelor judecătorești.....	100
4.1. Competența instanțelor civile	101
4.1.1. Competența judecătorilor	101

4.1.2. Competența tribunalelor	101
4.1.3. Competența tribunalelor specializate	102
4.1.4. Competența curții de apel.....	103
4.2. Competența instanțelor militare	104
4.2.1. Competența tribunalului militar	104
4.2.2. Competența Curții Militare de Apel.....	104
4.3. Competența Înaltei Curți de Casație și Justiție	105
5. Competența teritorială a organelor judiciare	106
5.1. Competența pentru infracțiunile săvârșite pe teritoriul României	106
5.2. Competența pentru infracțiunile săvârșite în afara teritoriului României	107
6. Alte dispoziții referitoare la competență.....	107
6.1. Verificarea competenței	107
6.2. Excepția de necompetență.....	108
6.3. Conflictul de competență	109
6.4. Prorogarea de competență.....	110
6.4.1. Cauzele de reunire	110
6.4.2. Disjungerea.....	112
6.4.3. Chestiunile prealabile	112
6.4.4. Competența în caz de schimbare a calității inculpatului, a încadrării juridice sau a calificării faptei	113
7. Remediile procesuale.....	113
7.1. Incompatibilitatea	114
7.1.1. Incompatibilitatea judecătorului	114
7.1.2. Incompatibilitatea procurorului	115
7.1.3. Incompatibilitatea organului de cercetare penală	115
7.1.4. Incompatibilitatea grefierului și magistratului-asistent	115
7.2. Abținerea.....	116
7.3. Recuzarea	116
7.4. Procedura de soluționare a abținerii sau recuzării.....	117
7.4.1. Procedura de soluționare a abținerii sau recuzării organelor de cercetare penală	118
7.4.2. Procedura de soluționare a abținerii sau recuzării procurorului	118
8. Strămutarea cauzelor penale	119
8.1. Procedura strămutării cauzelor penale	119
8.2. Soluționarea cererii de strămutare.....	120
8.3. Desemnarea altei instanțe pentru judecarea cauzei	121
8.4. Trimiterea cauzei la un alt parchet.....	122

CAPITOLUL VI

PROBELE, MIJLOACELE DE PROBĂ ȘI PROCEDEELE PROBATORII 123

<i>A. Noțiuni, clasificare, obiectul probațiunii, administrarea și aprecierea probelor</i>	123
1. Noțiuni.....	123

2. Clasificarea probelor	124
3. Obiectul probațiunii.....	125
3.1. Clasificarea faptelor și împrejurărilor de fapt care fac obiectul probațiunii	125
3.1.1. Fapte și împrejurări care trebuie dovedite. Acestea sunt:	125
3.1.2. Fapte și împrejurări care nu trebuie dovedite.....	126
3.1.3. Fapte și împrejurări care pot fi dovedite	126
3.1.4. Fapte și împrejurări care nu pot fi dovedite	127
4. Administrarea probelor.....	128
4.1. Cerințele probelor	128
4.2. Sarcina probei	128
4.3. Principiile administrării probelor.....	129
4.4. Procedura administrării probelor	130
4.5. Aprecierea probelor	130
4.6. Excluderea probelor.....	131
<i>B. Mijloacele de probă</i>	<i>132</i>
1. Declarațiile suspectului sau ale inculpatului	133
1.1. Procedura audierii suspectului sau inculpatului.....	133
1.2. Valoarea probantă.....	135
2. Declarațiile persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente.....	136
3. Declarațiile martorilor	138
3.1. Persoane care nu pot fi audiate ca martor	138
3.2. Persoanele care au dreptul de a refuza să dea declarații în calitate de martor.....	139
3.3. Procedura audierii martorului	140
3.4. Cazuri speciale de audiere a martorului.....	142
3.4.1. Martorul minor în vârstă de până la 14 ani	142
3.4.2. Martorul amenințat și martorul vulnerabil	143
3.5. Valoarea probantă.....	145
4. Confruntarea.....	145
5. Identificarea persoanelor și obiectelor.....	146
5.1. Identificarea persoanelor.....	146
5.2. Identificarea obiectelor	147
5.3. Pluralitatea de identificări	148
6. Metode speciale de supraveghere sau cercetare	148
6.1. Considerații generale	148
6.2. Supravegherea tehnică	149
6.2.1. Noțiuni	149
6.2.2. Condiții cumulative cu îndeplinirea cărora se poate dispune supravegherea tehnică în cursul urmăririi penale	150
6.2.3. Procedura de emitere a mandatului de supraveghere tehnică.....	152

6.2.4. Autorizarea măsurilor de supraveghere tehnică de către procuror	154
6.2.5. Punerea în executare a supravegherii tehnice.....	155
6.2.6. Consemnarea, certificarea, arhivarea și conservarea supravegherii tehnice.....	156
6.2.7. Informarea persoanei supravegheate	158
6.2.8. Valoarea probantă a supravegherii tehnice.....	158
6.3. Redarea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale	159
6.3.1. Noțiuni. Condiții.....	159
6.3.2. Procedura de emitere a mandatului de reținere, predare și percheziționare a trimiterilor poștale; autorizarea și punerea în executare a mandatului de reținere, predare și percheziționare a trimiterilor poștale	159
6.3.3. Obligația de informare a persoanei	160
6.4. Utilizarea investigatorilor sub acoperire sau cu identitate reală și a colaboratorilor	160
6.4.1. Noțiune. Condiții.....	160
6.4.2. Autorizarea investigatorilor sub acoperire/colaboratorilor.....	161
6.4.3. Activitatea investigatorilor sub acoperire.....	162
6.4.4. Protecția investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor.....	162
6.4.5. Valorificare probatorie a activității investigatorilor sub acoperire și colaboratorilor	163
6.5. Participarea autorizată la anumite activități	163
6.5.1. Noțiune. Condiții.....	163
6.5.2. Autorizarea procedurii probatorii.....	164
6.5.3. Executarea procedurii probator special.....	165
6.5.4. Valoarea probatorie	165
6.6. Livrarea supravegheată	165
6.6.1. Noțiune. Condiții.....	165
6.6.2. Autorizarea livrării supravegheate	166
6.6.3. Executarea procedurii probator al livrării supravegheate	166
6.7. Obținerea datelor generate sau prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice sau furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului, altele decât conținutul comunicațiilor, și reținute de către aceștia	167
6.7.1. Noțiune. Condiții.....	167
6.7.2. Autorizarea procedurii probator.....	168
6.8. Obținerea de date privind situația financiară a unei persoane.....	169
6.8.1. Noțiune. Condiții.....	169
6.8.2. Executarea procedurii probator.....	169
7. Conservarea datelor informatice.....	170
7.1. Noțiune. Condiții.....	170

7.2. Autorizarea procedurii probatorii	170
7.3. Executarea conservării	171
8. Procedee probatorii de descoperire și de ridicare a înscrisurilor și mijloacelor materiale de probă	172
8.1. Percheziția	174
8.1.1. Percheziția domiciliară	174
8.1.1.1. Condiții cumulative	174
8.1.1.2. Procedura	175
8.1.1.3. Efectuarea percheziției	176
8.1.1.4. Identificarea și păstrarea obiectelor	178
8.1.1.5. Procesul-verbal de percheziție	178
8.1.1.6. Măsurile privind obiectele ori înscrisurile ridicate	179
8.1.1.7. Dispoziții speciale privind perchezițiile efectuate la o autoritate publică, instituție publică sau la alte persoane juridice de drept public	180
8.1.2. Percheziția corporală	180
8.1.3. Percheziția unui vehicul	181
8.1.4. Percheziția informatică	182
9. Ridicarea de obiecte și înscrisuri	184
10. Cercetarea la fața locului	185
11. Reconstituirea	185
12. Fotografierea și amprentarea suspectului, inculpatului sau ale altor persoane	186
<i>C. Constatarea, expertiza și alte procedee probatorii medico-legale</i>	<i>187</i>
1. Constatarea	187
2. Expertiza	189
2.1. Expertul	190
2.1.1. Incompatibilitatea expertului	190
2.1.2. Drepturile și obligațiile expertului	191
2.1.3. Înlocuirea expertului	192
3. Procedura efectuării expertizei	192
3.1. Numirea expertului	192
3.2. Procedura efectuării expertizei	193
3.3. Raportul de expertiză	194
3.4. Audierea expertului după depunerea raportului de expertiză	195
3.5. Suplimentul de expertiză și efectuarea unei noi expertize	195
3.6. Valoarea probatorie a raportului de expertiză	196
3.7. Lămuririle cerute institutului de emisiune	196
3.8. Prezentarea scriptelor de comparație	196
3.9. Expertiza medico-legală psihiatrică	197
3.10. Expertiza toxicologică	200

3.11. Expertiza genetică judiciară	200
4. Alte procedee probatorii medico-legale și medicale.....	202
4.1. Autopsia medico-legală.....	202
4.2. Autopsia medico-legală a fătusului sau a nou-născutului	203
4.3. Exhumarea	203
4.4. Examinarea medico-legală a persoanei	204
4.5. Examinarea fizică.....	205
5. Procedee speciale de administrare a probelor.....	206
5.1. Comisia rogatorie.....	206
5.2. Delegarea	207

CAPITOLUL VII

MĂSURILE PROCESUALE

<i>A. Măsurile preventive</i>	209
1. Reținerea.....	210
1.1. Faza procesuală în care se poate dispune.....	210
1.2. Condiții	210
1.3. Aspecte procedurale.....	211
1.4. Calea de atac	213
2. Controlul judiciar.....	214
2.1. Faza procesuală în care poate fi dispusă măsura.....	214
2.2. Condiții	214
2.3. Conținutul controlului judiciar	215
2.4. Aspecte procedurale.....	215
2.5. Calea de atac	217
3. Controlul judiciar pe cauțiune	218
3.1. Faza procesuală în care poate fi dispusă măsura.....	218
3.2. Condiții	218
3.3. Aspecte procedurale și conținutul măsurii	219
3.4. Cauțiunea	219
3.5. Calea de atac	220
4. Arestul la domiciliu	220
4.1. Faza procesuală și procedura intermediară în care se poate lua măsura și organul judiciar competent.....	220
4.2. Condiții	221
4.3. Durata arestului la domiciliu.....	222
4.4. Conținutul măsurii preventive a arestului la domiciliu	223
4.5. Aspecte procedurale.....	223
4.5.1. Luarea măsurii arestului la domiciliu în faza de urmărire penală	223
4.5.2. Luarea măsurii arestului la domiciliu în procedura de cameră preliminară.....	224

4.5.3. Luarea măsurii arestului la domiciliu în faza de judecată	224
4.5.4. Aspecte procedurale subsecvente dispunerii măsurii arestului la domiciliu	224
4.6. Calea de atac	225
5. Arestarea preventivă	226
5.1. Faza procesuală în care se poate lua măsura și organul judiciar competent	226
5.2. Condiții	226
5.3. Aspecte procedurale	227
5.3.1. Luarea măsurii arestării preventive în faza de urmărire penală	227
5.3.1.1. Soluțiile pe care le poate dispune judecătorul de drepturi și libertăți	228
5.3.1.2. Aspecte procesuale subsecvente admiterii propunerii de arestare	228
5.3.2. Durata arestării preventive a inculpatului în faza de urmărire penală	231
5.3.3. Prelungirea măsurii arestării preventive în faza de urmărire penală	231
5.3.4. Luarea măsurii arestării preventive în procedura de cameră preliminară și în faza de judecată	233
5.3.5. Durata maximă a arestării preventive a inculpatului în cursul judecății în prim instanță	233
6. Dispoziții speciale privind măsurile preventive aplicate minorilor	234
7. Dispoziții comune privind măsurile preventive	235
7.1. Încetarea de drept a măsurilor preventive	235
7.2. Revocarea și înlocuirea măsurilor preventive	237
7.3. Căile de atac împotriva actelor prin care se dispune asupra măsurilor preventive	239
7.3.1. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale	239
7.3.2. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în procedura camerei preliminare	240
7.3.3. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul judecății	240
7.4. Verificarea măsurilor preventive	241
7.4.1. Verificarea măsurilor preventive în procedura de cameră preliminară	241
7.4.2. Verificarea măsurilor preventive în cursul judecății	242
7.5. Măsurile preventive aplicabile persoanei juridice (art. 493 C. pr. pen.)	242
<i>B. Măsurile de siguranță cu caracter medical</i>	<i>243</i>
1. Obligarea provizorie la tratament medical	243
2. Internarea medicală provizorie	245

<i>C. Măsurile asiguratorii, restituirea lucrurilor și restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii</i>	245
1. Aspecte generale.....	245
2. Condițiile înființării măsurilor asiguratorii.....	249
3. Obiectul măsurilor asiguratorii.....	250
4. Organele judiciare competente să dispună luarea măsurilor asiguratorii.....	254
5. Sechestrul penal propriu-zis.....	255
5.1. Noțiune.....	255
5.2. Procedura înființării sechestrului penal propriu-zis.....	255
5.3. Valorificarea bunurilor mobile sechestrate în cursul urmăririi penale.....	257
6. Inscricția ipotecară.....	258
6.1. Noțiune.....	258
6.2. Procedura înființării inscripției ipotecare.....	259
7. Poprirea.....	259
7.1. Noțiune.....	259
7.2. Procedura înființării popririi.....	260
8. Contestarea măsurilor asiguratorii.....	261
9. Restituirea lucrurilor.....	262
10. Restabilirea situației anterioare.....	264

CAPITOLUL VIII

ACTE PROCESUALE ȘI PROCEDURALE COMUNE..... 266

<i>A. Actele procesuale și actele procedurale</i>	266
1. Acte de procedură comune.....	267
1.1. Cererea.....	267
1.2. Citarea.....	267
1.2.1. Locul de citare.....	269
1.2.2. Înmânarea citației.....	270
1.2.3. Incidente privind citarea.....	273
1.3. Mandatul de aducere.....	274
1.4. Accesul la bazele electronice de date.....	276
2. Modificarea actelor procedurale, îndreptarea erorilor materiale și înlăturarea unor omisiuni vădite.....	276
2.1. Modificarea actelor procedurale.....	276
2.2. Îndreptarea erorilor materiale.....	277
2.3. Înlăturarea omisiunilor vădite.....	277
<i>B. Termenele</i>	277
1. Categoriile de termene.....	278
2. Actele considerate ca fiind făcute în termen.....	279
3. Luare în cunoștință a termenului de judecată.....	280

<i>C. Sancțiunile aferente neîndeplinirii sau îndeplinirii defectuoase a actelor de procedură.....</i>	281
1. Inexistența	281
2. Inadmisibilitatea	281
3. Decăderea	281
4. Excluderea probelor	282
5. Nulitățile	282
5.1. Noțiuni	282
5.2. Clasificarea	282
5.3. Nulitățile absolute	283
5.4. Nulitățile relative	285
5.5. Efectele nulităților.....	286
6. Amenda judiciară	286
6.1. Procedura privitoare la amenda judiciară	288
<i>D. Cheltuielile judiciare</i>	288
1. Sumele cuvenite martorului, expertului, interpretului.....	289
2. Cheltuielile judiciare avansate de stat (cheltuielile de procedură)	289
3. Cheltuielile judiciare avansate de persoana vătămată sau de partea civilă (cheltuielile de judecată).....	291
4. Cheltuielile judiciare avansate de inculpat sau de partea responsabilă civilmente.....	292
Bibliografie.....	293

Capitolul I

CONSIDERENTE GENERALE

PRIVIND PROCEDURA PENALĂ

1. Noțiunea de procedură penală

Dreptul procesual penal este o ramură distinctă a sistemului de drept român care cuprinde totalitatea normelor juridice care reglementează desfășurarea procesului penal. Dreptul procesual penal face parte din sfera ordinii de drept normative și constituie în cadrul acesteia un îndrumar obligatoriu pentru desfășurarea procesului penal, un tipar (model) normativ care trebuie să își găsească reflectarea cât mai deplină în realizarea concretă a procesului penal¹.

Procedura penală cuprinde normele procesuale și procedurale care reglementează modalitățile prin care dreptul penal este aplicat de către organele judiciare competente, precum și modul în care trebuie să se procedeze la aplicarea normelor dreptului penal.

Normele procesuale sunt regulile care prevăd ce acte trebuie îndeplinite pentru dinamizarea progresivă și coordonată a procesului penal, în ce condiții trebuie să intervină aceste acte și care anume organe judiciare sau persoane au dreptul, obligația sau facultatea de a le îndeplini.

Normele procedurale sunt regulile care prevăd în ce mod trebuie aduse la îndeplinire actele și măsurile procesuale pentru realizarea urmărilor pe care le poate produce fiecare din acestea, în vederea atingerii scopului activității procesuale penale².

Conform art. 1 alin. 1 și 2 C. pr. pen., normele de procedură penală reglementează desfășurarea procesului penal și a altor proceduri judiciare în legătură cu o cauză penală. Aceste norme urmăresc asigurarea exercitării eficiente a atribuțiilor organelor judiciare cu garantarea drepturilor părților și ale celorlalți participanți în procesul penal astfel încât să fie respectate prevederile Constituției, ale tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, ale celorlalte reglementări ale Uniunii Europene în materie procesual penală, precum și ale pactelor și tratatelor privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care România este parte.

Potrivit acestui text de lege sunt definite ca norme de procedură prevederile legale, care prin conținutul lor, se referă la desfășurarea procesului penal, în această sintagmă fiind incluse și orice alte proceduri judiciare dintr-o cauză penală, adiacente sau ulterioare procesului penal propriu-zis. Prin această reglementare legiuitorul a urmărit ca această

¹ G. Antoniu, C. Bulai, *Dicționar de drept penal și procedură penală*, Ed. Hamangiu, 2011, p. 304.

² În acest sens, a se vedea G. Mateuț, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 1-12.

categorie de norme să răspundă, în același timp, atât cerinței eficienței organelor judiciare, cât și necesității protecției drepturilor participanților la procesul penal¹.

De asemenea, este subliniată necesitatea ca aceste norme să fie în deplină concordanță cu prevederile Constituției, ale convențiilor și tratatelor la care România este parte, fie că este vorba sau nu de spațiul Uniunii Europene². În acest sens, textul art. 1 C. pr. pen., corespunde cu dispozițiile art. 20 alin. 1 din Constituția României, conform cărora dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte. Iar potrivit alin. 2, dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.

2. Definiția procesului penal

Procesul penal – ca definiție – reprezintă activitatea desfășurată de organele judiciare în conformitate cu legea, cu participarea apărătorului, a părților și a subiecților procesuali, în scopul constatării la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel încât orice persoană care a comis o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală.

Procesul penal se înfățișează ca un complex de acte succesive, care, datorită desfășurării lor coordonate și progresive³, dă imaginea unei activități organizate în care se urmărește aflarea adevărului și pronunțarea unei soluții juste în legătură cu conflictul de drept dedus spre rezolvare organelor competente⁴.

3. Fazele procesului penal

Prevederile Codului de procedură penală, împart procesul penal în 3 mari faze și o procedură intermediară:

3.1. Urmărirea penală

Urmărirea penală reprezintă prima fază a procesului penal, și constă în ansamblul activităților derulate de organele de urmărire penală în scopul strângerii probelor necesare

¹ N. Volonciu (coord.), A. Vasiliu, R. Gheorghe, *Noul Cod de procedură penală adnotat. Partea generală. Analiză comparativă, noutăți, explicații, comentarii*, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 13.

² *Ibidem*, p. 14.

³ V. Dongoroz (colectiv), *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală*, Ed. Academiei, București, 1975, vol. I., p. 10.

⁴ I. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedură penală, Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 14.

cu privire la existența infracțiunilor, identificarea infractorilor și la stabilirea răspunderii penale sau civile, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea lor în judecată¹.

În cadrul fazei de urmărire penală pot fi distinse 3 subdiviziuni, și anume:

- a) investigarea faptei – de la începerea urmăririi penale *in rem* până la continuarea cercetărilor față de suspect;
- b) investigarea persoanei – de la continuarea cercetărilor față de suspect/punerea în mișcare a acțiunii penale până la rezolvarea cauzei de către procuror;
- c) soluționarea cauzei de către procuror – soluțiile pot fi de netrimitere în judecată (clasare sau renunțare la urmărirea penală) și de trimitere în judecată (rechizitoriu).

3.2. Camera preliminară

În cazul în care sesizarea instanței s-a făcut prin rechizitoriu, faza de urmărire penală este urmată de procedura intermediară a camerei preliminare. Cu titlu de excepție, în cazul sesizării instanței prin acord de recunoaștere a vinovăției, cauza penală va evita parcurgerea procedurii de cameră preliminară și va trece, direct, în faza de judecată.

Procedura în cadrul camerei preliminare constă în dezbateră scrisă dintre procuror, inculpat, persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente asupra problematicii enumerate de art. 54 C. pr. pen. în cadrul căreia judecătorul se va pronunța cu privire la:

- a) Verificarea legalității trimiterii în judecată dispuse de procuror;
- b) Verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor procesuale de către organele de urmărire penală;
- c) Soluționarea plângerilor împotriva soluțiilor de neurmărire sau de netrimitere în judecată;
- d) Soluționează alte situații expres prevăzute de lege.

Articolele 342-348 C. pr. pen., prin prevederilor lor, reglementează procedura camerei preliminare în cazul sesizării instanței prin rechizitoriu, în timp ce în cazul soluționării plângerilor împotriva soluțiilor de neurmărire sau de netrimitere în judecată legiuitorul a impus procedura prevăzută în art. 340-342 C. pr. pen.

Tot în cadrul acestei proceduri intermediare judecătorul de cameră preliminară mai are competențe și în verificarea legalității și temeiniciei dispunerii măsurilor preventive, putând dispune luarea, menținerea, înlocuirea, revocarea sau încetarea de drept a acestora.

3.3. Judecata

Judecata este considerată în accepțiunea sa largă, ca fiind faza centrală și cea mai importantă a procesului penal², întrucât obiectul său îl constituie soluționarea definitivă a cauzei penale. Importanța fazei de judecată este dată de activitatea instanței de judecată

¹ G. Theodoru, I. Moldovan, *Drept procesual penal*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1979, p. 194.

² S. Kahane, *Drept procesual penal*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1963, p. 242.

căreia îi revine obligația verificării întregii activități procesuale care presupune activități desfășurate de organele judiciare, părți, subiecți procesuali principali și alți participanți, atât înaintea judecării cauzei, cât și în cadrul judecării ei.

Această fază cuprinde judecata propriu-zisă, finalizată printr-o hotărâre definitivă de condamnare, achitare, renunțare la aplicarea pedepsei, amânare a aplicării pedepsei sau încetare a procesului penal.

În cazul încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției între procuror și inculpat în faza urmăririi penale, este sesizată instanța de judecată cu respectivul acord.

Odată cu intrarea în vigoare a actualului Cod de procedură penală (1 februarie 2014), recursul a devenit cale extraordinară de atac (recursul în casație), astfel că faza judecării nu mai cunoaște trei etape, ci doar două, hotărârea pronunțată de instanța de apel fiind definitivă¹.

3.4. Punerea în executare a hotărârilor judecătorești penale – faza finală a procesului penal

Punerea în executare a hotărârilor penale definitive reprezintă activitatea procesuală, efectuată din oficiu, prin care sunt executate dispozițiile hotărârii penale definitive².

Ultimei faze a procesului penal, îi revine menirea traducerii în viață a hotărârii penale definitive și realizarea scopului legii penale și a legii procesual penale³.

Limita inițială a acestei faze procesuale este reprezentată de momentul rămânerii definitive a hotărârii penale, iar limita finală o constituie momentul punerii în executare a dispozițiilor din hotărâre, moment care poate fi determinat diferit în funcție de felul pedepsei, fie prin procesul-verbal în care se consemnează data la care a început executarea pedepsei, fie prin recipisa de achitare a amenzii penale⁴.

În cadrul procesului penal trebuie aduse la îndeplinire dispozițiile hotărârii penale rămase definitive, dispoziții ce prevăd constrângerea persoanelor condamnate, astfel ca acestea să suporte în mod efectiv sancțiunile penale aplicate⁵.

* *

*

3.5. Modalități atipice ale desfășurării procesului penal

Există forme atipice ale procesului penal în ipoteza în care, deși faza de urmărire penală se finalizează printr-o soluție de netrimiteră în judecată, are loc totuși faza de

¹ C. S. Paraschiv, *Fișe de procedură penală pentru admiterea în magistratură și avocatură*, ed. a 3-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2018, p. 4.

² M. Olariu, *Fazele procesului penal român, în conformitate cu prevederile Noului Cod de procedură penală*, Acta Universitatis George Bacovia. Juridica – Volume III, ISSUE 1/2014, p. 50.

³ I. Neagu, *Tratat de procedură penală. Partea generală.*, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 27.

⁴ A. L. Lorincz, *Drept procesual penal*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 153.

⁵ M. Olariu, *op. cit.*, p. 50.

judecată, ca urmare a dispoziției judecătorului de cameră preliminară. Astfel, conform art. 341 alin. 7 pct. 2 lit. c) C. pr. pen., judecătorul de cameră preliminară sesizat cu o plângere îndreptată împotriva soluției de netrimitere în judecată, într-o cauză în care s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale, admitând plângerea, poate dispune începerea judecării când probele sunt legal administrate în cursul urmăririi penale și suficiente. Astfel, în circumstanțele arătate mai sus, este posibil ca judecarea unei cauze să debuteze în fața instanței de judecată fără ca faza urmăririi penale să fi fost finalizată prin dispoziția de trimitere în judecată. Caracterul atipic al procesului penal, în acest caz, constă în judecarea de către instanță a unui dosar penal în condițiile inexistenței rechizitoriului, ca act de sesizare¹.

4. Noțiunea, obiectul și izvoarele dreptului procesual penal

Ca oricare dintre ramurile de drept, dreptul procesual penal este constituit dintr-un ansamblu de norme juridice prin aplicarea cărora se reglementează desfășurarea procesului penal, organele competente să participe la procesul penal și atribuțiile acestora.

Obiectul dreptului procesual penal îl constituie procesul penal în sine.

Noțiunile de proces penal și drept procesual penal nu sunt identice dat fiindcă procesul penal este o activitate concretă reglementată de lege, desfășurate de anumite organe judiciare, într-un anumit scop, iar dreptul procesual penal conține un ansamblu de norme juridice care reglementează modul de desfășurare a procesului penal, stabilește organele competente să ducă la îndeplinire activitățile necesare realizării procesului penal și ce acte trebuie îndeplinite, precum și care sunt drepturile și obligațiile participanților la procesul penal.

Dreptul procesual penal are ca izvoare juridice:

1. Constituția României

În virtutea atributului de lege fundamentală, impune norme cu caracter general cu aplicabilitate nemijlocită în derularea procesului penal. Prevederile Constituției stabilesc astfel de reguli: egalitatea cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări – art. 16; faptul că libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile – art. 23 alin. 1; inviolabilitatea domiciliului – art. 27; dreptul la apărare – art. 24; dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil art. 21 alin. 3; prezumția de nevinovăție – art. 23 alin. 11 etc.

2. Codul de procedură penală

Actualul Cod de procedură penală, adoptat în anul 2010, după ce a suferit modificări, a intrat în vigoare la data de 1 februarie 2014. Structurat în partea generală și partea

¹ I. Neagu (coord.), M. Damaschin, *op. cit.*, p. 23 și M. Damaschin, *Drept procesual penal, Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 22.

specială, Codul de procedură penală înglobează marea majoritate a normelor juridice care stabilesc desfășurarea procesului penal.

3. Codul penal

Codul penal conține, în mod frecvent, prevederi care se referă la desfășurarea procesului penal. Bunăoară, sunt avute în vedere situațiile în care punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate pentru infracțiunile de: lovire sau alte violențe – art. 193 C. pen., vătămare corporală din culpă – art. 196 C. pen., amenințare – art. 206 C. pen., hărțuire – art. 208 C. pen., viol – art. 218 alin. 1 și 2 C. pen., agresiune sexuală – art. 219 alin. 1 C. pen., hărțuire sexuală – art. 223 C. pen., violarea de domiciliu – art. 224 C. pen., violare a sediului profesional – art. 225 C. pen., violarea vieții private – art. 226 C. pen., abuz de încredere – art. 238 C. pen. etc.

Normele din Codul penal care constituie izvoare de drept sunt și cele referitoare la lipsa plângerii prealabile – art. 157 C. pen., retragerea plângerii prealabile – art. 158 C. pen., precum și cele prin care se stabilește că împăcarea înlătură răspunderea penală (înșelăciunea – art. 244 alin. 3 C. pen. etc.).

Sunt avute în vedere și dispozițiile privitoare la cauzele justificative sau cauzele de neimputabilitate, care determină stingerea acțiunii penale prin soluții de neurmărire sau de netrimiteră în judecată ori de achitare.

Între Codul de procedură penală și Codul penal există o legătură organică, în sensul că dispozițiile dreptului penal substanțial se transpun în practică numai prin intermediul dreptului procesual penal (material).

Potrivit doctrinei, dreptul procesual penal, la rândul său, nu poate exista fără drept penal, deoarece dreptul penal consacră faptele considerate infracțiuni a căror săvârșire impune aplicarea unei sancțiuni.

4. Codul civil

Codul civil este de asemenea izvor al dreptului procesual penal. Câteva dispoziții din Codul civil au aplicabilitate în soluționarea proceselor penale, în special în soluționarea laturii civile a cauzei (de exemplu art. 1372 C. civ. care reglementează răspunderea pentru fapta minorului sau a celui pus sub interdicție), părții civile și părții responsabile civilmente.

Hotărârea definitivă a instanței civile asupra unei împrejurări ce constituie o chestiune prealabilă în procesul penal are autoritate de lucru judecat în fața instanței penale.

5. Codul de procedură civilă

Codul de procedură civilă constituie izvor al procesului penal venind să completească nereglementarea de către legiuitor, prin normă procesual penală, a unor aspecte cum este bunăoară enumerarea bunurilor mobile care nu sunt supuse urmăririi silite (art. 726 C. pr. civ.).